

Галина Усащенко

кандидат філологічних наук, доцент,
Інститут філології Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

ORCID: 0000-0003-0419-9590
E-mail: galyna.usatenko@gmail.com

Тамара Усащенко

доктор педагогічних наук,
старший науковий співробітник

ORCID: 0000-0002-7827-236X
E-mail: tamaraysatenko@gmail.com

УКРАЇНСЬКО-АВСТРАЛІЙСЬКЕ ЛІТЕРАТУРНЕ ВИДНОКОЛО: ВИКЛИКИ СТАНОВЛЕННЯ

Анотація. У статті розглядається роль української літератури у збереженні іммігрантами з України першої хвилі поселення в Австралії своєї культури та згасання інтересу до літератури в емігрантів-земляків наступних хвиль прибуття. Охарактеризовано посилену увагу перших українських переселенців до художньої літератури як унікального фактору збереження в умовах полікультурного суспільства ментальності, формування громадської ідентичності, розвитку світоглядно-когнітивних, соціо-гуманітарних, суспільно-політичних переконань громади, кожної особистості. Розкрито етапи, форми, методи, підходи в організації масової літературної освіти українських поселенців, активну діяльність літературних, нелітературних (культурних, спортивних, професійних), комерційних і некомерційних структур громади в організації літературного процесу: відбору для читання класичної літератури, фінансова підтримка письменників, участь у друкуванні літературних текстів, поширенні, наповненні літературою бібліотек тощо. Доведено внесок гуртків книголюбів у єднання спільноти, поліпшення спілкування, особистісних стосунків, підняття зацікавленості до читання української літератури, осмислення змісту прочитаного. Досліджено роль письменників, письменницьких асоціацій, організацій, літературних студій, вчених, громадських активістів в розгортанні культурно-мистецьких, літературних, літературознавчих, освітніх процесів. Відзначена особлива роль українознавчих центрів університетів в Австралії в розробці наукових основ літературної освіти, літературознавчих досліджень одночасно з вирішенням економічно-господарського облаштування, інтеграцією в громадське суспільство держави Австралія. Обґрунтовано вичленення з основ українознавства чинників україністики, україніки. Увагу приділено сучасним науковим літературознавчим дослідженням молодшої генерації вчених-українців, народжених в Австралії (теорії поля, мережі, естетики мистецтва та ін.) крізь призму постмодерністських ідей західноєвропейської культури. Охарактеризовано процес «вбудовування» українського літературного процесу в австралійський соціокультурний простір. Виокремлено зв'язки і співпрацю українознавчих центрів в Австралії з літературними інституціями України, міжнародними науковими літературознавчими, українознавчими центрами.

З'ясовано виникнення конфліктів, зіткнень інтересів, бажань, розуміння протилежних поглядів, що з'являються в процесі спілкування між українськими іммігрантами першої хвилі поселення та представниками наступних етапів, передумови яких базуються на об'єктивних та суб'єктивних умовах. Відзначено, що спільне рішення незгодженостей на основі співробітництва і вироблення конструктивних рішень далеке від позитивного вирішення. Виокремлені виклики, незгодженості емігрантської громади першої та наступних хвиль поселення, складності збереження ідентичності, мови, традицій, культури в полікультурному середовищі.

Ключові слова: література, українська література в Австралії, перша хвиля поселення українських іммігрантів, центри українознавства, читання, гуртки книголюбів, трансформація, асиміляція, міжнародні зв'язки.

Galyna Usatenko

Ph.D in philology, Associate Professor,
Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv

Tamara Usatenko

Prof. Dr. in Pedagogical Sciences

UKRAINIAN-AUSTRALIAN LITERARY HORIZON: CHALLENGES OF ESTABLISHMENT

Abstract. *The article considers the role of Ukrainian literature in the preservation of native culture in Australia of immigrants from Ukraine in the first wave of settlement and the decline of interest in literature in the country of emigrants in the next waves of arrival. The increased attention of the first Ukrainian immigrants to fiction as a unique factor in preserving the mentality in the multicultural society, the formation of public identity, the development of worldview and cognitive, socio-humanitarian, socio-political beliefs of the community, each individual.*

Stages, forms, methods, approaches in the organization of mass literary education of Ukrainian settlers, the activity of literary, non-literary (cultural, sports, professional), commercial and non-commercial structures of the community in the organization of literary process is revealed: selection for reading of classical literature, financial support of writers, participation in printing literary texts, distributing, filling libraries with literature, etc. The contribution of book lovers' circles to the unity of the community, improvement of communication, personal relations, raising interest in reading Ukrainian literature, comprehension of the content of what is read is proved. The role of writers, writers' associations, organizations, literary studios, scientists, public activists in the development of cultural, artistic, literary, educational processes has been studied. The special role of Ukrainian studies centers of universities in Australia in the development of scientific foundations of education, literary studies simultaneously with the solution of economic and economic development, integration into the civil society of the state of Australia. The isolation of the factors of Ukrainian studies from the basis of Ukrainian studies is substantiated. Attention is paid to modern literary studies of the young generation of Ukrainian scientists born in Australia (field theory, network, art aesthetics, etc.) through the prism of postmodernist ideas of Western European culture. It is noted about the integration of the Ukrainian literary network into the Australian socio-cultural space. The connections and cooperation of Ukrainian studies centers in Australia with literary institutions of Ukraine, international scientific literary studies, Ukrainian studies centers are highlighted.

The emergence of conflicts, conflicts of interest, desires, understanding of opposing views that appear in the process of communication between Ukrainian immigrants of the first wave of settlement and the representatives of the next stages, the preconditions of which are based on objective and subjective conditions. It is noted that the joint solution of inconsistencies based on cooperation and the development of constructive decisions is far from a positive clarification. Challenges, inconsistencies of the emigrant community of the first and subsequent waves of settlement, difficulties of preservation of identity, language, traditions, culture in the multicultural environment are found out.

Keywords: *literature, Ukrainian literature in Australia, the first wave of settlement of Ukrainian immigrants, centers of Ukrainian studies, reading, book lovers' circles, transformation, assimilation, international relations.*

Постановка проблеми. Іммігранти-українці першої хвилі поселення чисельністю 21000 прибували до Австралії без надійної матеріально-економічної підтримки і громадянських прав. У тяжкій праці, складних умовах вони виборювали право на постійне поселення. Отримавши дозвіл на проживання, самоорганізована, саморегульована українська громада створила різного типу організації, соціальні та культурні установи й інфраструктури. Члени громади, набувши майнові статки, придбали землю, будували житло, лікарні, церкви, будинки для

літніх людей, музеї, приміщення для газет та журналів, товариств, організацій. Розбудова культурного життя здійснювалася активним входженням української громади в усі сфери громадського життя, набуттям громадянських прав держави [2]. Установка переселенців на багатотисячову українську культуру господарювання, громадського управління, спілкування, естетично-мистецьких вподобань були ґрунтовною підмурівкою для побудови власного життєвіття на чужині. Активно впроваджувалося прагнення зберегти українську

мову, історичну пам'ять, календарно-обрядові святкові та повсякденні традиції, релігію. Збереження іммігрантами своєї самобутності в полікультурному середовищі ускладнювалося й кризовими процесами, які постали з середини ХХ– початку ХХІ ст. [6]. Фундаментальні зрушення в переддень третього тисячоліття, в добу розгортання глокалізаційних явищ (інформаційно-технологічних проривів, світоглядно-когнітивних навігацій; суспільно-політичних процесів, наукових, естетично-мистецьких, літературознавчих переосмислень тощо) не могли не позначитися на самовизначеності, облаштуванні української громади, у засвоєнні наукових, інформаційно-технологічних, соціально-політичних рис, якостей другої половини ХХ ст. [18]. Громада українських емігрантів першої хвилі поселення серед невідкладних проблем буття в Австралії визначала соціо-гуманітарні, у розв'язанні яких провідна роль покладалася на українську літературу, її функціонування, підтримку, засвоєння літературної спадщини та творення нових текстів.

Мета дослідження: проаналізувати умови піднесення української літератури на австралійському континенті іммігрантами-українцями першої хвилі поселення та згасання інтересу до літературних процесів серед прибулих в інші періоди.

Джерелами дослідження служили друковані матеріали [1-3, 6-8, 13, 15], «живі історії» українських емігрантів в Австралії [10,14,15,18].

Виклад основного матеріалу. Періодизація української літератури в Австралії взаємозумовлена з етапами прибуття на австралійський континент переселенців з України: 50-70 рр. ХХ ст. (переважно політична імміграція); 70-80 рр. (прибульці, виховані в радянській системі); 90-ті ХХІ ст. (економічно зацікавлені фахівці). Окрему генерацію становлять молоді громадяни українського походження, які народилися в Австралії. Увага зосереджується на літературних процесах серед українських емігрантів першої хвилі поселення – з 50-х р. часу прибуття в Австралію і до 1991 р. (спільної творчої діяльності з письменниками, літераторами держави Україна).

Українська література в Австралії розглядається як окреслений певним періодом літературний процес з особливими ознаками, пов'язаний із життєвими подіями українських емігрантів [7]. Художня література українських письменників Австралії характеризується своєрідністю тем, мотивів, образів, новими культурними традиціями, однак вона ґрунтується на традиціях української писемності, на збереженні українського національного, розвиваючи українське універсальне. Роль української художньої літератури в діаспорі охарактеризував Л. Рудницький: «Українська література заангажована на самоусвідомлення, утвердження руської (української) ідентичності. Це література з місією. Українські письменники у США, Канаді, Австралії, Західній Європі зберігають особисте національне коріння, ідентичність [9, с. 7–10].

У інституційному будівництві української

літератури в Австралії помітне значення відігравали емігрантські громадські організації, яких налічувалося більше 200. Особливу увагу привертають нелітературні громадські організації, які сприяли публікації текстів, підтримували авторів, розповсюджували друковані матеріали. Комерційні організації фінансували видання, брали участь у придбанні книг для бібліотек, сприяли розширенню газет, журналів. Широкий тематичний спектр продажу художньої, наукової, навчальної, музичної літератури здійснювали книгарні. Некомерційні і комерційні організації, використовуючи напрацювання науковців, письменників, інтелектуалів, громадських діячів, підтримували утворення клубів любителів книги, відомих як гуртки книголюбів. Гуртки організували таланові активні діячі українського руху, вчителі «суботніх» шкіл, члени правління громад, подвижницька праця яких поціновується і донині. Про першого голову української громади переселенців – одного з перших засновників гуртків книголюбів – О. Кохановського розповів у радіопередачі «Українці Австралії» продюсер SBS (Радіо Австралії) Сергій Сербін. Талановитий інженер-емігрант з України О. Кохановський — один із авторів ідеї гідроенергетичної системи в Сніжних горах в Австралії, та втілення її в будівництво. Цим витвором інженерного мистецтва і досі пишаються австралійці. Інженерні послуги О. Кохановського ставлять його поруч з такими інженерами, як І. Сікорський, Б. Грабовський. Суспільно-політична діяльність О. Кохановського була спрямована на формування української громади першої хвилі поселення: на будівництво шкіл, церков, літературної освіти; підтримку написання, друкування і розповсюдження, критику, обговорення літературних творів. Поезія талановитого інженера знаходила відгуки серед читачів [10].

Понад 10 років одним із гуртків книголюбів керувала Олена Борис (Олена Борисенко) – співробітниця поштового відділення, палкий оберіг українського слова, тонкий знавець рідної мови, перекладачка, поетеса [12,14,15]. У рамках письменницького фестивалю, що відбувся у Сідней, з великим успіхом пройшла презентація книги поезій української поетеси Олени Борис «Розбите життя». Книга поезій Олени Борис стала одним із перших проєктів українців Австралії у контексті підготовки до відзначення 70-ліття поселення української громади на Зеленому континенті [11].

У гуртках книголюбів зосереджувалися основні форми літературної освіти української громади. Літературна освіта підтримувалася українськими громадами в усіх місцях, де вони були організовані: у церквах, школах, молодіжних організаціях, бібліотеках, різного типу агентствах, коопераціях, магазинах. Громади забезпечували місце для розмаїтої культурної діяльності. Організаційні форми гуртків, що сприяли літературній освіті, здобували громадське визнання, підтримку певних австралійських центрів. Члени гуртків книголюбів прагнули в колі громадського життя вдома

спілкуватися українською мовою, знаючи при цьому й англійську.

Визначальною діяльністю гуртків любителів книги було читання [4,14]. Увага до читання була зумовлена тим, що для багатьох прибулих український спадок художніх творів залишався непрочитаним. Проблема читання донині – в умовах розмаїття способів подачі інформації залишається актуальною і в Україні. «Саме цим пояснюються українські невдачі: політичні, соціальні, культурні, бо читання як розуміння й осмислення національної історії, традиції, досвіду – важлива підстава формування політичної нації» [13].

Читання охоплювало відбір художніх творів, знайомство із творчістю авторів, знання української поезії, творів письменників, розвиток власної рецепції прочитаного, поглиблення естетичного сприйняття словесного мистецтва, розширення лексико-семантичних значень, утвердження мови, збереження ідентичності тощо. На засіданні гуртків обговорювалася творчість українських поетів, письменників, заохочувалося написання текстів учасниками гуртка [2]. Книголюби підтримували введення української літератури в «суботні» школи, організацію місячників української книги, фестивалів, концертів, продаж книжок та періодичних видань, формування приватних бібліотек членами української громади; брали участь у наукових дискусіях. Члени гуртків читали лекції про авторів, аналізували тексти, вшановували пам'ять про письменників, обговорювали нові видання, матеріали в газетах та журналах. Книголюби сприяли просуванню друкованого слова в кожну родину. Відома сучасна дослідниця української літератури в Австралії Соня Мицак – представниця другого покоління українських емігрантів в Австралії – писала: «Наш девіз українська книга, журнал, газета мають бути в кожному українському домі» [18]. Офіційна влада, зокрема Рада з питань центральної освіти в Австралії (Центральна Шкільна Рада), оголошувала двомісячник українського слова там, де були поселення емігрантів-українців.

Провідну роль у розвитку української літератури в Австралії відігравали і відіграють письменники, професійні об'єднання літераторів, дослідники української словесності, вчені, викладачі університетів. У 1954 р. у Мельбурні була створена спілка українських письменників Австралії, що в 1976 р. отримала назву «Літературно-мистецький клуб імені Василя Симоненка». Клуб заохочував молодих письменників брати участь в «авторських» семінарах, конкурсах письменників, організовував публікацію кращих творів. Директором мистецько-літературного клубу імені Василя Симоненка був Дмитро Нитченко (псевдонім — Дмитро Чуб). Усвідомлюючи створення спільноти письменників-емігрантів на далекому континенті, Д. Нитченко виступав у ролі адвоката літератури, підтримуючи традиції української літератури, заохочуючи авторів до творення текстів, їх публікацій. Д. Нитченко був

редактором журналу «Новий обрій», в якому надавалася інформація про літературне життя української громади Австралії. Важливими інформаційними джерелами є праці Д. Нитченка «З літературно-видавничого життя в Австралії: бібліографічний звіт». У 1980 р. видав антологію поезії «Південний хрест»; пізніше — «Антологія до української прози в Австралії». Переклади англійською мовою творів українських письменників та знакові тексти письменників материкової України здійснював Ю. Ткач. Його компанія Bayda Books десятиліттями підтримує українську літературну культуру: перекладає, видає найважливіші твори українських письменників Австралії, художні твори письменників материкової України (класичні, 20-30 рр. ХХ ст., сучасного періоду). Художні твори українських письменників у перекладі стають відомими в діаспорі, у світовій спільноті [7].

В удосконаленні літературного процесу, написанні нових творів, пошуку єдності з українською літературою, дослідженні теорії літературознавства, визначну роль відіграли університети, наукові, навчальні українські центри, науковці академічних установ. Праця українських вчених була визнана і підтримана офіційною владою держави Австралія. Українська література (материкової землі і література, створена в Австралії) була введена в програми кафедр українознавства в університеті Монаша в Мельбурні та університеті Маккуорі в Сіднеї. Особливе значення в утвердженні української літератури на Зеленому континенті мала багатолітня праця організатора наукового та культурного життя місцевої української громади, очільника кафедри українознавства (україністики, україніки) М. Павлишина [17]. Наукові дослідження М. Павлишина, Г. Кошарської, Н. Вандерлос, С. Мицак та інших вчених-літераторів з питань літературознавства, зарубіжної україністики та славістики, українознавства, проблем постколоніальних студій та ін. засвідчили важливий внесок в соціогуманітаристику. Зв'язок літературознавчих осередків в Австралії з українознавчими (україністики, україніки) центрами в країнах Заходу і Сходу сприяли осучасненню методологічних основ дослідження.

Після визнання Австралією української держави 26 грудня 1991 р., були налагоджені зв'язки з Україною. ХХ століття для української громади в Австралії першої хвилі поселення – це період ізольованого від материкової України життя. Перебування українських емігрантів першої хвилі поселення на далекому континенті ускладнювалося значним впливом радянського керівництва на тогочасну російсько-центриську спрямованість Австралійського уряду. Серед перших результатів співпраці українських письменників України та Австралії були видання антології «Рідні голоси з далекого континенту. Твори сучасних українських письменників Австралії». В Україні були видані твори українських письменників зеленого континенту: Надії

Яреми, Григорія Вишневого, Олександра Лисенка, Івана Завади та ін., наукові дослідження М. Павлишина, С. Мицак, А. Акілли та ін. Окремі твори українських письменників Австралії були надруковані в Полтаві, а журнал «Нові обрії» почав друкувати твори сучасних письменників України [8]. Українські літературознавці, письменники відвідували письменників Австралії. Було налагоджено співробітництво між українськими академічними, освітніми літературними інституціями України та Австралії. Ряд українських поетів, прозаїків було прийнято до спілки письменників України.

Тісною і результативною є співпраця австралійських науковців із колегами із студій Гарвардського та окремих університетів Південної Америки і Європи. Не поривалася співпраця із інституціями української діаспори: Українським Вільним університетом у Мюнхені, Українським Католицьким університетом у Римі та його філіями в різних країнах; Науковим товариством імені Тараса Шевченка, літературним об'єднанням українських письменників «Слово», сформованим у Нью-Йорку у 50-х рр. ХХ ст. На міжнародному рівні підтримували зв'язки конкретні громадські організації, створені громадянами в Австралії українського походження, наприклад, Союз українців Австралії – СУА, який входить до Світової федерації українських жіночих організацій – СФУЖО, українські церкви в Австралії були частинами церков, що діяли в багатьох країнах світу. Союз українських організацій Австралії – СУОА, Спілка Української Молоді, Наукового товариства імені Тараса Шевченка, шкільництва, кооперативного руху та інші тримали зв'язок і координували діяльність зі світовими центрами [1, 3]. Літератори, громадські діячі брали участь у скликанні світового конгресу Вільних українців.

Широкі зв'язки науковців, літературознавців, письменників, громадських діячів спонукали до пошуків нових підходів в літературній освіті, наукових дослідженнях. Вивчення в Австралії української літератури вченими-літературознавцями нової генерації здійснювалися в контексті сучасних західноєвропейських концепцій: теорії поля, мережі, єдності матеріального та символічного вимірів, літературної праці, вивчення літератури як мистецтва, естетики словесного мистецтва, набуття нової значущості прочитання тексту, методів, його інтерпретації тощо [4].

У літературному процесі 60-80 рр. помітний відхід від традиційного аналізу змісту твору, структурних чинників (жанру, стилю, авторського нарративу, абстрактних узагальнень, універсальї тощо), натомість провідними стали діяльності, рецепції, деконструкції, новий історизм. В умовах полі-, мультикультурного суспільства Австралії поширення літератури серед емігрантської громади, відіграючи ідентифікаційну роль, сприяє збереженню мови, релігії, культури спілкування, оволодіння новими формами інформації. У наукових працях помітне зміцнення об'єкта інтерпретації літературного

твору сприяє послабленню традиції опису, включаючи теорії поля, аналізу, феноменів тексту; зростанню авторитету читача. Звернення уваги вчених на критику, формування канону, естетику словесного мистецтва вплинуло на поглиблення освіти, наукових досліджень в літературних та культурних студіях.

Дослідження України, українства спрямовується на розвиток збереження, представлення духовної, матеріальної спадщини, досвіду, традиційної культури, новітніх науково-техногенних досягнень. Українознавство в Австралії розвивалося на кафедрах університетів, у Фундації українознавчих студій в Австралії, у австралійському відділі Наукового товариства імені Тараса Шевченка, у видавництвах «Ластівка», «Книга» та ін. Відомі зв'язки з потужними центрами українознавства в Канаді (університети Саскачевана, Манітоби, Оттави, Торонто, Альберти). Українознавчі студії університетів підготували п'ятитомну «Енциклопедію України». Відома діяльність всесвітнього товариства плекання української мови Вінніпегу в рамках Французької асоціації за розвиток українознавства.

Поглиблені українознавчі дослідження зберігають та популяризують знання про українців, українство, Україну, започатковуючи основи україністики в обміні інформацією із представниками інших країн, держав, континентів.

Паралельно з ґрунтовними українознавчими дослідженнями, які проводилися в університетських центрах, з 60 рр. ХХ ст. розпочинають свою діяльність осередки україністики, серед яких одним із найбільш відомих є центр україністики імені М. Зерова. У США потужним центром українознавчих досліджень є Американська асоціація українців Гарвардського університету. У контексті українознавчих досліджень виокремилася поняття україніки. Україніка — міждисциплінарна галузь, що об'єднує матеріальну і духовну спадщину, сучасні науково-технологічні відкриття, мистецькі вироби, в збереженні яких зацікавлені архіви, фонди, бібліотеки, виставки, музеї, різного підпорядкування інституції, а також приватні колекціонери тощо.

Дослідження українознавчих основ літератури, культурно-мистецького життя українських поселенців різних етапів прибуття засвідчують трансформації, зміни, які не оминули як літературні процеси, так і непорозуміння між генераціями двох перших поколінь. Якщо батьки розбудовували свій український світ, максимально використовуючи українську літературу, зберігали рідну мову, історичну пам'ять, традиції, переосмислювати зміст давно прочитаного або й усвідомлювали нечитане, то друга генерація українців, народжених в Австралії, вихованих в полікультурному суспільстві, англомовному середовищі навчальних закладів творила разом з однолітками, всіма громадянами майбутню історію австралійської спільноти. Молодь перебувала в умовах посиленої асиміляції. Для багатьох Україна стає персоніфікована родичами. У

молоді другого покоління українських емігрантів формувалися інші погляди на життя, на щастя, як у покоління першої хвилі поселенців. Росте стурбованість української громади щодо сучасного і майбутнього українського організованого поселення в Австралії, продовжуються пошуки більш плідної співпраці повоєнної еміграції із новоприбулими в наступні десятиліття [11]. Новоприбулі поселенці з України кінця XX ст. початку XXI ст. приділяють все більше увагу економічним мотивам, ніж підтримці, оновленню збудованого; господарюванню, ніж літературно-мистецьким, соціо-гуманітарним, суспільно-політичним проблемам, їх не в останню чергу турбує перерозподіл керівних посад у громаді, формування своїх власних структур. Актуальну проблему українських іммігрантів різних періодів поселення становить спілкування «старих» з «новими». Зустрічаються емігранти, які дотримуються українських традицій, проте вони не мають можливості проводити час в українському середовищі. Серед новоприбулих є і такі, які розчарувавшись у фінансовій підтримці «старших» припиняють із ними контакти. Непорозуміння викликають приїжджі з України, у яких не сформоване ставлення до рідної мови, до релігії. Занепокоєння викладачів викликає також помітне скорочення годин у навчальних курсах університетів для вивчення української літератури порівняно з годинами для вивчення літератур інших європейських народів, а також те, що українська література не виведена з лона славістики, а залишається в програмах російсько-імперської концепції «старшого брата» і «колиски народів».

Висновки. Отже, українська література в складних умовах облаштування українських іммігрантів першої хвилі поселення на австралійському континенті в середині XX століття відкрила свої глибинно утаємничені значення, відіграючи в емігрантській громаді на рівні з економічно-господарськими, суспільно-політичними, правовими викликами провідну життєствердуювальну роль. Українська громада першої хвилі поселення засвідчила організованість, визначені спільні завдання, єдність у їхньому виконанні, здійснила яскравий експеримент – ефективності масового читання писаних текстів.

Література в українській громаді перших років поселення розглядалася в конкретних практичних формах діяльності: у читанні класичних і сучасних творів української художньої літератури з України та творів, написаних рідною мовою в Австралії; у підготовці інформаційних матеріалів для газет та журналів, у перекладанні творів зарубіжної літератури та інше. Читання пропагувалося в контексті єдності громади, естетичної рецепції, збереженні мови, традицій, ментальності, ідентичності. Урізноманітнювалися методи роботи над писемними текстами у школах, літературних студіях, гуртках книголюбів, у співпраці із письменниками та видавцями України,

міжнародними організаціями.

Наукові дослідження українсько-австралійського літературного поля сформовані у літературних теоріях другої половини XX ст., на тлі динамічних змін, трансформацій, пошуків практичного втілення єдності розмаїття: автор-текст-читач, література як ідеологія – література як мистецтво, народознавство – українознавство (україністика), традиції – інновації, мова рідна – мова іноземна.

1. Вандерлос Н. Якою є українська жінка на світових широтах. *Українознавство*. 2001. Ч.1. С. 102–104.

2. *Енциклопедія Української Діаспори / Encyclopedia of Ukrainian Diaspora: [у 7 т.] / під ред. В. Маркусь*. Київ: ІНТЕЛ, 1995. Т. 4. 248 с.

3. *Енциклопедія українознавства* гол. ред. В. Кубійович. Перевидано в Україні. Львів, 2000. Т. 9. 3599 с.

4. Зубрицька М. «Ното legens: читання як соціокультурний феномен». Львів: Літопис, 2004. 352 с.

5. Ізер В. Процес читання: феноменологічне наближення. *Антологія світової літературно-критичної думки XX ст.* За ред. М. Зубрицької. 2-е вид., доп. Львів: Літопис, 2001. С. 261–276.

6. Мицак С. Українці в степах Альберти. Журнал «Критика». 2001. №6(44). С. 29–32. URL: <https://m.krytyka.com/ua/articles/ukrayintsi-v-stepakh-alberty>

7. Нитченко Д. З літературно-видавничого життя в Австралії: бібліографічна розвідка. ред. М. Павлишин [та ін.]. *Українці в Австралії*. Мельбурн, 1998. Том II. С. 656–686.

8. «Новий обрій: Альманах». *Література, мистецтво, культурне життя (До 55-ліття поселення українців в Австралії)* упорядкув. та заг. ред. Боженя Коваленко, Неван Грушецький. Мельбурн: Байда, 2005. Ч. 12. 224 с. URL: <https://diasporiana.org.ua/periodika/14979-noviy-obriy-ch-12/>

9. Рудницький Л. Література з місією. Спроба огляду української емігрантської прози. *Нові дні*. 1975. Жовтень. С. 7–10.

10. Сербін С. Українці в Австралії. URL: <http://www.archive.ndiu.org.ua/fulltext.html?id=343>

11. Українці в Австралії: матеріали до історії поселення українців в Австралії/ за ред. Т. Ляхович. Мельбурн: Наукове Товариство ім. Шевченка в Австралії. 1998. Ч. 15. 862 с.

12. Усатенко Т., Марущенко М. А серце -- сполоханим птахом -- з "дому" додому рветься... (Олена Боріс). *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Українознавство*. 2018. Випуск 1(20). С. 60–65.

13. Харчук Р. Шевченко, його читачі й нечитачі у XIX столітті: Монографія. Київ: НАН України, Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка, 2021. 267 с.

14. Boris H. Sharde of Life. [Text]: poems, selected and ed. by Sonia Mysak. Seven Hills: Five senses education, 2016. 46 p.

15. Mycak S. Introduction. In: Boris H. Sharde of Life. [Text]: poems, selected and ed. by Sonia Mycak. Seven Hills: Five senses education, 2016. С. 6–14.

16. Mycak S. Reseaching Ukrainian Australian: towards a literary history. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Історичні науки»/ В. В. Трофимович (голов. ред.) [та ін.]. Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2020. Вип. 31. С. 194–208.

17. Mycak S. Towards a Literary History: The Ukrainian Australian Literary Field. In: Cossacks in Jamaica, Ukraine at the Antipodes: Essays in Honor of Marko Pavlyshyn /Edited by Alessandro Achilli, Serhy Yekelchuk, and Dmytro Yesypenko. July. 2020. P. 499–514.

18. Ukraine Downunder – Українці Австралії”, 2020. URL: <https://uain.press/news/pro-zhyttya-ukrayinskoyi-diaspory-avstraliyi-vyjshla-knyzhka-1329540>

References

1. Vanderlos N. (2001). *Yakoiu ie ukrains'ka zhinka na svitovykh shyrotakh*. [What is a Ukrainian woman in the world]. *Ukrainoznavstvo*. №1. P. 102–104. (In Ukrainian).

2. *Entsyklopediia Ukrains'koi Diiaspory*. [Encyclopedia of the Ukrainian Diaspora]. (1995). v 7 tomach. / Ed. V. Markus. Kyiv: INTEL, Tom. 4. 248 p. (In Ukrainian).

3. *Entsyklopediia ukrainoznavstva*. [Encyclopedia of Ukrainian Studies]. (2000). hol. red. V. Kubijovych. Perevydannia v Ukraini. Lviv. Tom 9. 3599 p. (In Ukrainian).

4. Zubryts'ka M. (2004). «*Homo legens: chytannia iak sotsiokul'turnyj fenomen*». [“Homo legens: reading as a socio-cultural phenomenon”]. Lviv: Litopys, 352 p. (In Ukrainian).

5. Izer V. (2001). *Protses chytannia: fenomenolohichne nablyzhennia*. [The process of reading: a phenomenological approximation]. *Antolohiia svitovoi literaturno-krytychnoi dumky KhKh st*. Za red. M. Zubryts'koi. 2-e vyd., dop. Lviv: Litopys, P. 261-276. (In Ukrainian).

6. Mycak S. (2001). *Ukrainsi v stepakh Al'berty* [Ukrainians in the steppes of Alberta]. *Journ. «Krytyka»*, Traven', № 6(44). P. 29–32. URL: <https://m.krytyka.com/ua/articles/ukrayintsi-v-stepakh-alberty> (In Ukrainian).

7. Nytchenko D. (1998). *Z literaturno-vydavnychoho zhyttia v Avstralii: bibliografichna rozvidka* [From the literary and publishing life in Australia: bibliographic research]. red. M. Pavlyshyn [ta in.]. *Ukrainsi v Avstralii*. Mel'born, Il. P. 656–686. (In Ukrainian).

8. «*Novyj obrij: Al'manakh*». *Literatura, mystetstvo, kul'turne zhyttia (Do 55-littia poselennia ukrainsiv v Avstralii)* [“New Horizon: Almanac”. Literature, art, cultural life (To the 55th anniversary of the settlement of Ukrainians in Australia)]. (2005).

uporiadkuv. ta zah. red. Bozhena Kova-lenko, Nevan Hrushets'kyj. Melbourne: Baida. Ch. 12. 224 p. URL: <https://diasporiana.org.ua/periodika/14979-noviy-obrych-12/> (In Ukrainian).

9. Rudnyts'kyj L. (1975). *Literatura z misiieiu. Sproba ohliadu ukrains'koi emihrant-s'koi prozy*. [Literature with a mission. An attempt to review Ukrainian emigrant prose]. *Novi dni. Zhovten'*. P. 7–10. (In Ukrainian).

10. Serbin S. *Ukrantsi v Avstralii*. [Ukrainians in Australia]. URL: <http://www.archive.ndiu.org.au/fulltext.html?id=343> (In Ukrainian).

11. *Ukrainsi v Avstralii: materiialy do istorii poselennia ukrainsiv v Avstralii*. [Ukrainians in Australia: materials on the history of the settlement of Ukrainians in Australia]. (1998). Za red. T. Liakhovych. Mel'burn, Vydavnytstvo: Naukove Tovarystvo im. Shevchenka v Avstralii. Ch. 15. 862 p. (In Ukrainian).

12. Usatenko T., Maruschenko M. (2018). *A serce - spoloxany`m ptaxom -- z "domu" dodomu rvet'sya...* (Olena Boris). [And the heart flares up like a bird from the "house" home bursts]. *Visnuk Natsional Tarasa Shevchenko University of Kyiv. Ukrainoznavstvo*. Vupusk 1(20). P. 60–65. (In Ukrainian).

13. Kharchuk R. (2021). *Shevchenko, joho chytachi j nechytachi u XX stolitti: Monohrafiia* [Shevchenko, his readers and non-readers in the XIX century: Monograph]. Kyiv: NAN Ukrainy, Instytut literatury im. T. H. Shevchenko. 267 p. (In Ukrainian).

14. Boris H. (2016). *Sharde of Life. [Text]: poems, selected and ed. by Sonia Mycak*. Seven Hills: Five senses education, 46 p.

15. Mycak S. (2020). *Towards a Literary History: The Ukrainian Australian Literary Field*. In: *Cossacks in Jamaica, Ukraine at the Antipodes: Essays in Honor of Marko Pavlyshyn* /Edited by Alessandro Achilli, Serhy Yekelchuk, and Dmytro Yesypenko. July. P. 499–514.

16. Mycak S. (2020). *Reseaching Ukrainian Australian: towards a literary history*. In: *Naukovi zapysky Natsional'noho universytetu «Ostroz'ka akademiia»*. Seriiia «Istorychni nauky» /redkol.: V.V.Trofymovych (holov. red.) [ta in.]. Ostroh: Vydavnytstvo Natsional'noho universytetu «Ostroz'ka akademiia», Vyp. 31. P. 194–208.

17. Mycak S. (2016). Introduction. In: Boris H. Sharde of Life. [Text]: poems, selected and ed. by Sonia Mycak. Seven Hills: Five senses education, P. 6–14.

18. «*Ukraine Downunder – Ukrainsi Avstralii*» [“Ukraine Downunder - Ukrainians of Australia”]. (2020). URL: <https://uain.press/news/pro-zhyttya-ukrayinskoyi-diaspory-avstraliyi-vyjshla-knyzhka-1329540>